

Yatırımcılar

Yatırım Tercihleri

Birçok akademik çalışma, tasarruflar ve büyüme arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Düşük yurtiçi tasarruflar, yabancı sermayeye bağımlılığı ve yatırımların değişkenliğini artırarak sürdürülebilir büyümeye zarar vermektedir.

Türkiye’de yurtiçi tasarrufların GSYH’ye oranı son yirmi yılda yaklaşık 10 puan düşüş göstermiş olup 2014’te %15 olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Bu oran gelişmekte olan ülkeler ortalamasının epey altındadır. Yurtiçi tasarrufları artırmak, hem Onuncu Kalkınma Planı hem de Orta Vadeli Programlarda öncelikli olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda 2013 yılında Bireysel Emeklilik Sistemine de bir teşvik mekanizması getirilmiştir.

Toplam yurtiçi tasarruflar, 2014 sonunda önceki yıla göre %15 artarak 1,6 trilyon TL’ye ulaşmıştır.

Sermaye piyasasında değerlendirilen tasarruflar mevduatın yaklaşık yarısı kadardır.

Toplam tasarruflarda 2014 yılı itibarıyla sermaye piyasası araçlarının (SGMK ve pay senedi) payı %33 olup, bu pay önceki yıldan bu yana iki puan artmıştır. Artış ağırlıklı olarak 2014 yılında BIST-100 endeksindeki yükselişe paralel olarak %28 oranında büyüme göstererek 249 milyar TL’ye ulaşan pay senedi portföylerinden kaynaklanmaktadır.

Yurtiçi tasarruflarda en yüksek paya sahip olan mevduat ise, 2014 yılında %11 artışla 1 trilyon TL’nin üzerine çıkmıştır. Alt kırılıma bakıldığında, TL mevduat ve kurlardaki artışın da etkisiyle döviz tevdiat hesaplarında artış olduğu görülürken, kıymetli maden depo hesaplarında azalma görülmektedir.

Tasarruf sahiplerini, yurtiçi ve yurtdışı yerleşik olarak iki grupta incelemek faydalı olacaktır. Portföyleri 1,2 trilyon TL seviyesinde olan yurtiçi yerleşiklerin toplam tasarruflar içindeki payı 2014 sonu itibarıyla %78’dir. Bu pay bir önceki yıla göre 1 puan artmıştır.

2013 yılında yurtiçi yerleşiklerin sermaye piyasasında değerlendirdiği yatırımlar portföylerinin %17’sini oluştururken 2014 yılında bu pay %19 (233 milyar TL) olmuştur.

YURTIÇİ TASARRUFLAR (MİLYON TL)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Toplam Tasarruf Dağılımı	891,325	987,237	1,198,696	1,364,008	1,562,708	14.6%
Mevduat (Katılım Fonları dahil)	617,037	695,496	772,217	945,770	1,052,662	11.3%
TL	433,501	459,958	520,421	594,051	661,332	11.3%
Döviz	181,138	221,210	233,196	330,807	375,080	13.4%
Kıymetli Madenler	2,398	14,329	18,600	20,912	16,250	-22.3%
SGMK	109,418	152,031	213,274	222,985	261,104	17.1%
DİBS	99,567	131,127	178,621	179,032	207,269	15.8%
Özel Sektör Borçlanma Senedi	2,855	13,734	28,056	36,088	44,814	24.2%
Eurobond	6,996	7,170	6,597	7,865	9,021	14.7%
Pay Senedi	164,869	139,710	213,205	195,253	248,942	27.5%
Yurtiçi Yerleşikler	725,112	807,722	916,433	1,079,764	1,223,162	13.3%
Mevduat (Katılım Fonları dahil)	600,284	667,682	737,633	890,968	990,356	11.2%
TL	428,522	453,113	512,185	584,019	650,366	11.4%
Döviz	169,385	200,349	207,133	286,396	324,063	13.2%
Kıymetli Madenler	2,377	14,220	18,315	20,554	15,927	-22.5%
SGMK	69,539	87,180	106,124	115,762	143,107	23.6%
DİBS	61,553	67,425	73,368	73,999	91,986	24.3%
Özel Sektör Borçlanma Senedi	2,607	13,230	26,788	34,573	43,642	26.2%
Eurobond	5,379	6,525	5,968	7,190	7,479	4.0%
Pay Senedi	55,289	52,860	72,676	73,034	89,699	22.8%
Yurtdışı Yerleşikler	166,213	179,515	282,262	284,244	339,546	19.5%
Mevduat (Katılım Fonları dahil)	16,753	27,814	34,584	54,802	62,306	13.7%
TL	4,978	6,844	8,237	10,033	10,966	9.3%
Döviz	11,753	20,861	26,063	44,411	51,017	14.9%
Kıymetli Madenler	21	108	284	358	323	-9.7%
SGMK	39,879	64,851	107,149	107,223	117,997	10.1%
DİBS	38,014	63,702	105,253	105,033	115,283	9.8%
Özel Sektör Borçlanma Senedi	248	504	1,267	1,515	1,172	-22.7%
Eurobond	1,617	645	629	675	1,542	128.4%
Pay Senedi	109,581	86,851	140,529	122,219	159,243	30.3%

Kaynak: BDDK, MKK, TSPB hesaplamaları

Yurtiçi yerleşiklerin sermaye piyasası yatırımlarının büyük kısmını SGMK ürünleri oluşturmaktadır. Yurtiçi yerleşiklerin SGMK portföyü 2014'te %24 artış göstererek 143 milyar TL olmuştur. Son 5 yılda özel sektör borçlanma senetlerindeki artış dikkat çekicidir. Söz konusu dönemde portföy değeri yaklaşık 16 katına çıkan özel sektör tahvilleri 2014 yılında %26 artarak 44 milyar TL'ye ulaşmıştır. Diğer yandan DİBS'ler %24 artarak 92 milyar TL olmuştur. Pay senedi portföyleri ise %23 artış göstererek 90 milyar TL seviyesine ulaşmıştır.

2014 sonunda yurtdışı yerleşiklerin toplam yatırımları önceki yıla göre %20 artarak 340 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu yatırımlar ağırlıklı olarak pay senetlerinden oluşurken, yurtdışı yerleşiklerin pay senedi portföyü 2014 sonu itibarıyla 159 milyar TL'dir. Pay senetlerinin yurtdışı yerleşiklerin toplam portföylerine oranı değer artışının da etkisiyle 2013 yılına kıyasla 4 puan artarak %47'ye yükselmiştir.

Hanehalkı Finansal Varlıkları tablosu, özel kesimin yurtiçi tasarruflarının hanehalkına ait kırılımını vermektedir. 2014 yılının dokuzuncu ayı itibarıyla hanehalkı tasarrufları önceki yıla oranla %20 artarak 700 milyar TL'yi geçmiştir. Bu artışta özellikle döviz mevduatlarındaki büyüme etkili olmuştur.

Yurtdışı yerleşiklerin Türkiye'deki yatırımlarının %47'sini pay senetleri oluşturmaktadır.

HANEHALKI FİNANSAL VARLIKLARI (MİLYAR TL)						2014/2013
	2010	2011	2012	2013/09	2014/09	Değişim
TL Mevduat	253.8	281.9	307.1	317.0	376.7	18.8%
Döviz Mevduat	96.9	111.6	121.6	140.6	186.9	32.9%
Kıymetli Madenler	2.3	13.4	17.4	19.2	16.1	-16.2%
SGMK	9.4	10.5	16.4	17.2	20.3	18.0%
Pay Senedi	32.6	30.0	38.0	38.5	39.7	3.1%
Yatırım Fonları	28.5	25.8	26.1	26.8	28.9	7.8%
Emeklilik Yatırım Fonları	12.1	14.3	20.3	25.2	33.4	32.5%
Repo	1.5	1.4	3.9	2.9	2.4	-17.2%
Toplam	437.1	488.9	550.8	587.4	704.3	19.9%
Kaynak: TCMB						
Dolaşımdaki para hesaba katılmamıştır.						

Hanehalkının toplam tasarrufları %20 artarak 704 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Toplam varlıklar içinde yabancı para cinsinden tasarruf mevduatının payı hem TL'nin değer kaybına bağlı değerlendirme etkisiyle hem de ABD doları cinsinden yükselmiştir. Döviz mevduatında gözlenen artışın önemli bir kısmı kur artışından değil, mudilerin döviz mevduatına, yönelmesinden kaynaklanmaktadır.

Döviz tasarruf mevduatına geçiş eğilimi dışında, bireysel emeklilik sistemine ilginin artmasıyla emeklilik yatırım fonlarında gözlenen artış da dikkat çekicidir. Emeklilik yatırım fonları, devlet desteğinin etkisiyle son üç yılda yaklaşık 1,5 kat artarak 2014'ün dokuzuncu ayında 33 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Genel Tanımlar

Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK); kaydileştirmesini yaptığı pay senetleri, yatırım fonları, özel sektör borçlanma senetleri, varantlar ve VDMK-VTMK'lara ilişkin detaylı verileri yıllık olarak Birliğimize sağlamaktadır.

Raporun ilerleyen kısımlarında yer alan yatırımcı sayıları, hesabında pay senedi, devlet iç borçlanma senedi, özel sektör borçlanma senedi, yatırım fonu, varant ve sertifika veya VDMK-VTMK olan yatırımcıları ifade etmektedir. Portföy değerleri ise bu yatırımcıların sahip oldukları menkul kıymetlerin piyasa değerini göstermektedir. Borsa yatırım fonları, pay senedi grubunda değil, yatırım fonları grubunda ele alınmaktadır.

Yatırımcılar çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Öncelikle, yerli ve yabancı olarak bir sınıflama yapılmıştır. Yerli yatırımcılar, yurtdışında yerleşik de olsa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ifade etmektedir. Yabancı yatırımcılar ise benzer şekilde, Türkiye'de ikâmet ediyor olsa dahi yabancı uyruklu kişileri tanımlamaktadır.

Yerli ve yabancı sınıflandırmasının ardından yatırımcılar fon, tüzel, gerçek ve diğer şeklinde dört grupta toplanmıştır. Fon, menkul kıymet yatırım fonlarını kapsamaktadır. Yerli yatırımcılar grubunda yatırım ortaklıkları ayrı bir kategoride sınıflandırılmıştır. Tüzel kişiler; banka, aracı kurum ve holdingler de dahil olmak üzere, anonim ve limited şirketler için kullanılmaktadır. Gerçek kişiler, bireysel yatırımcıları ifade etmektedir. Vakıf, kooperatif gibi kurumlar ise diğer kategorisinde yer almaktadır.

Devlet iç borçlanma senedi (DİBS) yatırımlarının verileri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Haftalık Menkul Kıymet İstatistiklerinden alınmıştır. Bu veriler diğer verilerden farklı olarak uyruğu değil yerleşikliği baz almaktadır. Türkiye’de bir yıldan fazla süre devamlı olarak ikamet eden veya faaliyette bulunan kişi veya kurumlar yurtiçi yerleşik, bu tanımın dışındaki kişiler ise yurtdışı yerleşik kişiler olarak tanımlanmaktadır.

DİBS verilerinde yatırımcılar, yurtiçi ve yurtdışı sınıflandırmasının ardından bankalar ve banka dışı kesim olarak gruplandırılmaktadır. Yurtiçi alacaklılarda ayrıca TCMB bulunmaktadır. Banka dışı kesim yatırım fonları, aracı kurumlar, sigorta şirketleri, portföy yönetim şirketleri, yatırım ortaklıkları, kurumsal yatırımcılar, finansal olmayan kuruluşlar ve gerçek kişileri ifade eder. Diğer kategorisi ise icra ve bloke işlemi yapılan kişi ve kurumları kapsar.

Pay Senedi Yatırımcıları

Pay senetleri bölümünde, pay senedi yatırımcı sayıları ile birlikte yatırımcı portföy değerlerine yer verilmektedir. Ardından, toplam portföy büyüklükleri, portföy dilimleri ve yaş grupları dikkate alınarak bireysel yatırımcılara ilişkin bir analiz yapılmaktadır. Yerli ve yabancı pay senedi yatırımcılarının getirileri ise ayrı bir bölümde incelenecektir.

Yatırımcı Sayıları

Küresel krizin ardından dalgalı seyreden toplam yatırımcı sayısı 2014 yılında %3'lük bir gerileme kaydetmiştir. Bu gerileme büyük ölçüde toplam yatırımcı sayısının tamamına yakınına oluşturan yerli bireysel yatırımcılardaki düşüştan kaynaklanmıştır. Son bir yıl içinde yerli bireysel yatırımcı sayısı 35.529 kişi azalmıştır. Yabancı yatırımcı sayısı ise geçen yıllardaki artışını sürdürerek %4 oranında yükselmiştir.

Pay senedi
yatırımcı sayısı
2014'te 35 bin
kişi azalarak
1.075.368
olmuştur.

PAY SENEDİ YATIRIMCI SAYILARI						
Yatırımcı Kategorisi	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	1,035,612	1,090,059	1,080,262	1,100,854	1,065,473	-3.2%
Fon	255	277	294	331	338	2.1%
Yatırım Ortaklığı	39	42	35	32	29	-9.4%
Tüzel	2,640	3,111	4,317	5,064	5,176	2.2%
Bireysel	1,032,456	1,086,400	1,075,364	1,095,162	1,059,633	-3.2%
Diğer	222	229	252	265	297	12.1%
Yabancı	7,523	7,732	8,304	9,555	9,895	3.6%
Fon	2,188	2,085	2,245	2,302	2,285	-0.7%
Tüzel	1,036	1,100	1,227	1,300	1,426	9.8%
Bireysel	4,295	4,545	4,828	5,950	6,182	3.9%
Diğer	4	2	4	3	2	-50.0%
Toplam	1,043,135	1,097,791	1,088,566	1,110,409	1,075,368	-3.2%

Kaynak: MKK

Yatırımcı Portföyleri

Pay senedi portföy büyüklüğü, son yıllardaki dalgalı seyrine 2014 yılında da devam etmiştir. Küresel piyasaların seyri ve yurtiçindeki politik gelişmeler ile birlikte 2013'te %8 azalan toplam pay senedi portföyü, 2014 yıl sonu itibarıyla BIST-100 endeksindeki yükselişe paralel olarak %28 artış göstererek 249 milyar TL'ye ulaşmıştır.

2014 yılında pay senedi portföy değeri %28 artmıştır.

Toplam portföyün %36'sını oluşturan yerli yatırımcıların portföy değeri %23 artarak 90 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu artışın büyük kısmını %28 büyüme ile yerli tüzel kişiler oluştururken, yerli bireysel yatırımcıların portföy değerinde de %18'lik bir yükseliş olmuştur.

2014 sonunda yabancı yatırımcılar, toplam pay senedi portföyünün %64'ünü elinde bulundurmaktadır. Bu kategorideki yatırımcıların sayısı geçen yıla göre %4 azalırken, toplam portföy %30 artış göstererek 159 milyar TL'ye yükselmiştir. Oransal olarak en büyük artış %36 ile tüzel kişilerin portföyünde olmuştur.

PAY SENEDİ PORTFÖY DEĞERLERİ (MİLYON TL)						
Yatırımcı Kategorisi	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	55,829	52,860	72,676	73,034	89,699	22.8%
Fon	2,678	2,782	4,711	5,292	6,728	27.1%
Yatırım Ortaklığı	282	428	438	502	690	37.5%
Tüzel	17,673	17,213	26,487	26,943	34,478	28.0%
Bireysel	32,587	29,959	37,731	36,950	43,538	17.8%
Diğer	2,609	2,477	3,308	3,346	4,265	27.5%
Yabancı	109,581	86,851	140,529	122,219	159,243	30.3%
Fon	75,977	61,096	98,354	86,988	111,572	28.3%
Tüzel	33,187	25,400	41,700	34,717	47,141	35.8%
Bireysel	406	346	462	500	526	5.1%
Diğer	11	9	13	14	3	-75.9%
Toplam	165,409	139,710	213,205	195,253	248,941	27.5%

Kaynak: MKK

Yabancı fonlar, toplam portföyün %45'ine sahiptir. Yabancı fonları, %19 payla yabancı tüzel yatırımcılar ve %17 payla yerli bireysel yatırımcılar izlemektedir.

Yabancı fonlar 112 milyar TL ile en yüksek portföye sahip yatırımcı grubu iken, yerli fonların 7 milyar TL ile pay senetlerinin ancak %3'ünü elinde tutuyor olması dikkat çekicidir.

Yatırımcı Sayısına Göre Portföy Büyüklükleri

Bu bölümdeki tablolarda, yatırımcı gruplarının her biri kendi içinde portföy büyüklüklerine göre sıralanmıştır. Ardından, portföy büyüklüğünde onuncu, yüzüncü vb. sıradaki yatırımcılar belirlenerek sınıflandırmalar yapılmıştır.

2.285 yabancı fon 112 milyar TL değerinde pay senedi portföyüne sahipken, bu büyüklüğün 27 milyar TL'si ilk on yabancı fona aittir. Bu on fon, toplam pay senedi yatırımlarının %11'ini oluşturmaktadır. Diğer taraftan, 338 yerli yatırım fonunun pay senedi portföy büyüklüğü ise yabancı fonların hayli gerisinde olup, 7 milyar TL'de kalmaktadır.

Ayrı bir kategoride yer alan yatırım ortaklıklarının portföy büyüklüğünün %93'üne ilk on kurum sahiptir. Bu on şirketin toplam portföyü 643 milyon TL'dir.

Yabancı tüzel yatırımcı sayısı, yerli tüzel yatırımcıların dörtte biri kadar olmasına rağmen, portföy değerleri yerli yatırımcıların üzerindedir.

Yabancı tüzel yatırımcılarda da ilk on yabancı şirket 15 milyar TL'lik portföy ile toplam pay senedi portföyünün %6'sına sahiptir. Bu veriler, on yabancı şirket ve on yabancı fonun Borsa İstanbul'daki halka açık pay senetlerinin yaklaşık %17'sine sahip olduğu sonucunu vermektedir. Toplam 104 milyar TL'lik portföye sahip ilk 100 yabancı şirket ile ilk 100 yabancı fon ise pay senedi portföy değerinin %42'sini oluşturmaktadır.

10 yabancı şirket ve 10 yabancı fon, Borsa İstanbul'daki halka açık pay senetlerinin %17'sine sahiptir.

Yatırımcı Türü	Yerli		Yabancı	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
Yatırım Fonu	10	2,723	10	27,307
	100	6,274	100	68,726
	338	6,728	1,000	108,511
			2,285	111,572
Yatırım Ortaklığı	10	643		
	29	690		
Tüzel	10	15,987	10	15,273
	100	31,917	100	35,580
	1,000	34,463	1,000	47,073
	5,176	34,478	1,426	47,141
Bireysel	10	6,030	10	281
	100	13,688	100	419
	1,000	21,328	1,000	509
	10,000	30,221	6,182	526
	100,000	40,220		
	500,000	43,525		
	1,000,000	43,538		
	1,059,633	43,538		
Diğer	10	3,888	2	3
	100	4,264		
	297	4,265		
Toplam	1,065,473	89,699	9,895	159,243

Kaynak: MKK

Bireysel yatırımcılarda 1,1 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının toplam portföyü 44 milyar TL'dir. Yerli bireylerin portföy dağılımına daha detaylı bakıldığında, yatırımcılar arası yoğunlaşmanın yüksek olduğu görülmektedir. İlk on yatırımcının 6 milyar TL'lik portföyü, toplam yerli bireysel yatırımcı portföyünün %14'ü kadardır. Öte yandan, portföy büyüklüğüne göre sıralamada ilk 1.000 yatırımcının portföy büyüklüğü, kalan 1.058.633 bireysel yerli yatırımcının portföy büyüklüğüne neredeyse eşittir.

Vakıf, kooperatif gibi diğer yerli yatırımcıların ise 4,3 milyar TL büyüklüğünde portföyü bulunmaktadır. Bu portföyün büyük bir kısmı ilk on yatırımcıya aittir.

Yerli Bireysel Yatırımcılar

Bu bölümde yerli bireysel yatırımcıların pay senedi portföy büyüklükleri çeşitli dilimlerde sıralanmıştır.

1 milyon TL'nin üzerinde pay senedi yatırımı olan 3.971 bireysel yatırımcı, bireysel yatırımcı portföyünün %61'ini oluşturmaktadır. Bu yatırımcıların kişi başına ortalama portföy değeri 6,6 milyon TL'dir. 10.000 TL'nin üzerinde portföyü olan 220.664 yatırımcı ise yerli bireysel portföyünün neredeyse tamamını oluşturmaktadır.

PORTFÖY DİLİMLERİNE GÖRE YERLİ BİREYSEL YATIRIMCILAR (2014)				
Piyasa Değeri (TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı (Pay)	Portföy Değeri (Pay)
0.01-10,000	838,969	885	79.2%	2.0%
10,001-50,000	140,857	3,307	13.3%	7.6%
50,001-100,000	36,127	2,538	3.4%	5.8%
100,001-500,000	34,874	7,147	3.3%	16.4%
500,001-1,000,000	4,835	3,321	0.5%	7.6%
>1,000,000	3,971	26,339	0.4%	60.5%
Toplam	1,059,633	43,538	100%	100%

Kaynak: MKK

Yerli bireysel yatırımcıların kişi başı ortalama portföy büyüklüğü önceki yıla göre %22 artarak 41.088 TL olmuştur.

Diğer taraftan, 10.000 TL'nin altında pay senedi yatırımı olan yerli bireysel yatırımcı sayısı 838.969 iken, bu grupta kişi başı portföy büyüklüğü 1.055 TL'de kalmaktadır.

Yerli bireysel yatırımcılar genelinde kişi başı ortalama portföy büyüklüğü önceki yıla göre %22 artarak 41.088 TL olmuştur.

Yerli bireysel yatırımcılar yaş gruplarına göre incelendiğinde, en fazla yatırımcının bulunduğu yaş aralığının 35-44 ile 45-54 grupları olduğu görülmektedir. Bu iki yaş grubu, toplam yatırımcıların %56'sını oluşturmaktadır. Yine bu iki yaş grubunu kapsayan yatırımcıların toplam portföy büyüklüğü de 21 milyar TL ile toplam bireysel yatırımcı portföyünün %48'ine denk gelmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi bireysel yatırımcıların ortalama portföy büyüklüğü 41.000 TL civarındadır.

YAŞ GRUPLARINA GÖRE YERLİ BİREYSEL YATIRIMCILAR (2014)			
Yaş Aralığı	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Ortalama Portföy Değeri (TL)
0-24	13,620	537	39,401
25-34	123,900	2,490	20,094
35-44	300,347	7,974	26,548
45-54	294,081	13,241	45,026
55-64	198,366	9,711	48,956
65+	129,319	9,585	74,122
Toplam	1,059,633	43,538	41,088

Kaynak: MKK

25-34 yaş grubunda 20.094 TL olan ortalama portföy büyüklüğü, 65 ve üzeri yaşa sahip olan yatırımcılarda 74.122 TL'ye yükselmektedir.

24 yaş altında pay senedi yatırımı olan 13.620 yatırımcı bulunmaktadır. Bu grup, 39.401 TL ile 25-44 yaş aralığından daha yüksek bir ortalama portföy büyüklüğüne sahiptir.

Yabancı Pay Senedi Yatırımcıları

Bu bölümde pay senedi portföy değerinde önemli paya sahip olan yabancı yatırımcıların verileri detaylı şekilde incelenmektedir.

Yabancı yatırımcıların Borsa İstanbul'daki şirketlerin halka açık kısmındaki payı 2008 yılında yaşanan küresel krizle birlikte düşüşe geçmiş ve 2011'e kadar gerilemeye devam etmişti. Yabancıların pay senetlerine ilgisinin tekrar artmaya başlamasıyla 2012 yılı sonunda %66 seviyesine yükselen bu pay, 2013 yılında yaşanan gerilemenin ardından 2014 yılında hafif artış göstererek %64'e çıkmıştır.

Yabancı yatırımcıların işlem hacmindeki payı ise küresel krizin etkileriyle %15 civarına kadar inmişti. Kriz sonrası artmaya başlayan bu oran, 2014 yılında %20'ye ulaşmıştır.

Yabancı yatırımcıların pay senetlerindeki saklama payı 2014 sonunda %64, işlem hacmi payı ise %20 olarak gerçekleşmiştir.

YABANCI YATIRIMCILARIN İŞLEM HACMİ VE SAKLAMADAKİ PAYLARI					
	2010	2011	2012	2013	2014
Hacim Payı	15.6%	15.6%	17.6%	19.9%	20.1%
Saklama Payı	66.2%	62.1%	65.8%	62.5%	63.8%

Kaynak: Borsa İstanbul, MKK

Diğer taraftan, 2014 sonunda, pay senetlerinin yaklaşık üçte birini ellerinde tutan yerli yatırımcıların, likiditenin %80'ini yarattığı görülmektedir.

ÜLKELERİNE GÖRE YABANCI YATIRIMCILAR (2014)					
Piyasa Değeri (TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı (Pay)	Portföy Değeri (Pay)	
ABD	1,402	53,090	14.2%	33.3%	
Birleşik Krallık	493	26,129	5.0%	16.4%	
Lüksemburg	325	10,069	3.3%	6.3%	
Hollanda	124	6,354	1.3%	4.0%	
İrlanda	172	5,958	1.7%	3.7%	
Singapur	10	5,018	0.1%	3.2%	
Norveç	26	4,987	0.3%	3.1%	
Cayman Adaları	124	4,149	1.3%	2.6%	
Fransa	69	3,563	0.7%	2.2%	
Yunanistan	40	3,292	0.4%	2.1%	
Diğer	7,110	36,633	71.9%	23.0%	
Toplam	9,895	159,243	100.0%	100.0%	

Kaynak: MKK

Türkiye sermaye piyasasındaki yabancı yatırımcıların ülkelere göre dağılımına bakıldığında, en büyük portföy değerine sahip yatırımcıların bulunduğu ilk on ülkenin yatırımcılarının, toplam yabancı portföyünün yüzde 77'sini oluşturduğu görülmektedir. ABD'li yatırımcılar 53 milyar TL'lik portföy ile toplam yabancı portföyünün üçte birini oluştururken, portföy büyüklüğü bakımından ABD'yi Birleşik Krallık ve Avrupa'nın yatırım fonlarına odaklanan bir finans merkezi konumunda olan Lüksemburg takip etmektedir.

Yabancı Yatırımcıların Pay Senedi Portföy Hareketleri

Bu bölümde yerli ve yabancı yatırımcıların pay senedi portföylerindeki işlemleri değerlendirilmektedir.

Küresel krizle önemli ölçüde azalan yabancı yatırımcıların işlem hacmi, 2013 yılında %39 artarak 171 milyar \$'a yükselmiş, 2014 yılında ise %6 azalarak 161 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Yabancı yatırımcıların
hisse senedi portföyleri
%19 artarak 68 milyar
\$ olmuştur

2013 sonunda yabancı yatırımcıların pay senedi portföylerinin değeri bir önceki yıla kıyasla %28 azalarak 57 milyar \$'a inmiştir. Düşüş para çıkışından değil, portföylerdeki değer azalışından kaynaklanmaktadır. 2014 yılında yaşanan değer artışıyla birlikte portföy değeri %19 artarak 68 milyar \$ olmuştur. Bu değişimin detayları aşağıda açıklanmaktadır.

Tablodaki "Birincil Piyasa Alış" sütununda, yabancı yatırımcıların halka arzlarda ve toptan satışlar pazarında yaptıkları pay senedi yatırımları sunulmaktadır. "İkincil Piyasa Net Alış/Satış" sütununda ise Borsa İstanbul'da yaptıkları pay senedi işlemlerine yer verilmektedir. Bu iki sütunun toplamı ise "Net Sermaye Giriş/Çıkışı" nı göstermektedir.

Küresel krizle meydana gelen duraklamanın ardından yabancı yatırımcıların birincil piyasaya ilgisi büyük ölçekli halka arzlardan aldıkları pay ile birlikte 2010 ve 2013 yılları arasında artmıştır. 2014 yılında ise toplam 320 milyon \$'lık birincil halka arzın 151 milyon \$'lık kısmını alan yabancı yatırımcılar, toptan satış pazarından pay senedi almamıştır.

YABANCI YATIRIMCI VERİLERİ						
(Mn. \$)	İşlem Hacmi	Saklama Bakiyesi	Birincil Piyasa Alış*	İkincil Piyasa Net Alış/Satış**	Net Sermaye Giriş/Çıkışı	Portföy Değeri Artış/Azalışı
2010	133,155	71,332	1,280	2,105	3,385	12,388
2011	132,113	46,005	370	-2,011	-1,641	-23,686
2012	123,008	78,545	4,115	5,277	9,391	23,149
2013	171,293	56,954	1,305	-430	875	-22,466
2014	160,810	67,803	151	2,219	2,370	8,479

Kaynak: Borsa İstanbul, MKK, Takasbank, TSPB hesaplamaları
*: Birincil piyasa işlemleri birincil halka arz ve toptan satışlar pazarı işlemlerinde yerli yatırımcıların aldığı pay senedi tutarlarını göstermektedir.
**: İkincil piyasa işlemleri, Borsa İstanbul pay senedi piyasasındaki net alış-satış tutarını göstermektedir.

İkincil piyasada yabancı yatırımcıların 2010 yılı sonunda başlayan satışları, 2011 yılının sonuna kadar devam etmiştir. 2012'de net 5,3 milyar \$'lık alım yapan yabancı yatırımcılar, 2013 yılının ikinci yarısında tekrar satışa geçmiştir. 2014 yılında ise yabancı yatırımcılar ikincil piyasada net 2,2 milyar \$'lık pay senedi almıştır.

Net Sermaye Giriş/Çıkışlarına bakıldığında, yabancı yatırımcıların 2010 yılında 3,4 milyar \$'lık alımda bulunduğu görülmektedir. 2011 yılında satıcı konumuna geçen yabancılar, 2012 yılında net 9,4 milyar \$'lık yatırım yapmıştır. 2013 ve 2014 yıllarında, yabancı yatırımcılar birincil piyasada alış azaltırken, ikincil piyasada 2013 yılında satışa, 2014 yılında ise alışa geçmiştir. Sonuçta 2014 yılında yabancılar pay piyasasında net 2,4 milyar \$'lık alış gerçekleştirmiştir.

Yabancıların yıl sonu saklama bakiyeleri ve yıl içindeki net sermaye giriş/çıkışları kullanılarak portföy değer kayıp veya kazançları hesaplanabilmektedir.

Tabloda da belirtildiği gibi, 2013 yılı sonunda yabancı yatırımcıların saklama bakiyesi 57 milyar \$'dır. 2014 yılında birincil ve ikincil piyasada net 2,4 milyar \$'lık alış yapan yabancı yatırımcıların, piyasa fiyatlarında hiçbir değişiklik olmaması durumunda, 2013 sonundaki portföy değerleri 59,4 milyar \$ (=57+2,4 milyar \$) olacaktır.

Ancak, yabancıların portföylerinin değeri yıl sonunda 67,8 milyar \$'a yükselmiştir. Bir başka ifadeyle, bu yatırımcılar yaklaşık 8,5 milyar \$ (=67,8-59,4 milyar \$) kazanç elde etmiştir. Bu yatırımcılar 2013'te 22,5 milyar \$ zarar etmişti.

Yabancı yatırımcılar pay senedi işlemlerinden 8,5 milyar \$ kazanç elde etmiştir.

Getiri Karşılaştırması

Yabancı yatırımcıların portföy değerlerinin ve alım-satım işlemlerinin ardından, yatırımlarından elde ettikleri ortalama getiriler de hesaplanabilmektedir. Fakat buna geçmeden önce, yerli yatırımcılar ile bazı kıyaslamalar yapmak yararlı olacaktır. Yerli yatırımcılara ilişkin veriler, yabancı yatırımcılar için olan tablo ile benzer bir şekilde hazırlanmıştır.

YERLİ YATIRIMCI VERİLERİ						
(Mn. \$)	İşlem Hacmi	Saklama Bakiyesi	İkincil Piyasa		Net Sermaye Giriş/Çıkışı	Portföy Değeri Artış/Azalışı
			Birincil Piyasa Alış*	Net Alış/Satış**		
2010	718,340	36,451	1,497	-2,105	-608	9,717
2011	715,588	28,097	626	2,011	2,636	-10,991
2012	574,205	40,884	1,293	-5,277	-3,984	16,771
2013	691,251	34,152	1,438	430	1,868	-8,600
2014	625,887	38,421	1,111	-2,219	-1,109	5,377

Kaynak: Borsa İstanbul, MKK, Takasbank, TSPB hesaplamaları
 *: Birincil piyasa işlemleri birincil halka arz ve toptan satışlar pazarı işlemlerinde yerli yatırımcıların aldığı pay senedi tutarlarını göstermektedir.
 **: İkincil piyasa işlemleri, Borsa İstanbul pay senedi piyasasındaki net alış-satış tutarını göstermektedir.

Yatırımcılar, yabancı ve yerli olarak iki gruba ayrıldığı takdirde, Borsa İstanbul'daki alım-satım işlemlerinin bu iki grup arasında gerçekleştiği düşünülebilir. Diğer bir deyişle, yabancı yatırımcılar pozisyonlarını artırıyorsa, yerli yatırımcıların pozisyonu azalıyor demektir. Bu nedenle tablodaki "İkincil Piyasa Net Alış/Satış" sütunu, yabancı yatırımcıların işlemlerinin tersidir.

Yerli yatırımcıların "Portföy Değer Artış/Azalışı" yabancı yatırımcılarla ilgili bölümde açıklandığı şekilde hesaplanmıştır.

2014 yılında yerli yatırımcıların birincil ve ikincil piyasada toplam net satış tutarı 1,1 milyar \$ olmuştur. 2014 başındaki saklama bakiyesi dikkate alındığında, toplam portföy değerlerinin 33,1 milyar \$ (=34,2-1,1 milyar \$) seviyesinde olması gerekirdi. Dolayısıyla, 2014 sonunda saklama bakiyeleri 38,4 milyar \$ olan yerli yatırımcıların portföyünün değeri yaklaşık 5 milyar \$ (=38,4-33,1 milyar \$) artmıştır. Yerli yatırımcılar 2013 yılında 8,6 milyar \$ zarar etmişti.

Yerli yatırımcılar
2014 yılında pay
senetlerinden
yaklaşık 5 milyar
\$ kazanç elde
etmiştir.

GETİRİ KARŞILAŞTIRMALARI			
	BIST-100 Getirisi	Yabancı Yatırımcıların Getirisi	Yerli Yatırımcıların Getirisi
2010	20.9%	21.0%	35.5%
2011	-36.8%	-33.2%	-28.1%
2012	62.1%	41.8%	59.7%
2013	-27.7%	-28.3%	-20.1%
2014	15.8%	14.3%	15.7%

Kaynak: Borsa İstanbul, TSPB hesaplamaları

Yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama portföy getirileri, kıyaslama açısından ABD doları bazında BIST-100 endeksinin yıllık getirileri ile beraber tabloda sunulmuştur.

Tabloya bakıldığında, borsanın çıkış gösterdiği dönemlerde yerli yatırımcıların getirisi yabancıların üzerinde gerçekleşirken, borsa endeksinin gerilediği yıllarda, yerli yatırımcıların kaybı nispeten daha düşük olduğu gözlenmektedir. Kısacası son 5 yılda yerli yatırımcılar düzenli olarak yabancı yatırımcılardan daha iyi getiri sağlamışlardır. 2014 yılında BIST-100 endeksi dolar bazında %16 artış gösterirken, yerli yatırımcılar %16, yabancı yatırımcılar ise %14 oranında kazanç sağlamıştır.

Ortalama Elde Tutma Süresi

Ortalama elde tutma süresi verileri, TÜYİD ve MKK işbirliğiyle hazırlanan Aralık 2014 tarihli Borsa Trendleri Raporu'ndan alınmıştır. Bu sürelerin hesaplanmasında, ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) tarafından geliştirilen elde tutma süresi formülü kullanılmıştır. Formül; alım ve satım işlemlerinden küçük değer, portföyün yıllık ortalama değerine bölünerek 365 (gün sayısı) ile çarpılması esasına dayanmaktadır.

	Yabancı				Yerli			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
BIST TUM	316	389	313	290	37	46	42	41
BIST 100	275	343	287	268	35	40	37	34
BIST 30	251	305	260	243	35	33	27	26
BIST 50	261	330	279	259	35	35	30	29
BIST SİNAI	510	639	444	417	43	54	63	71
BIST HİZMETLER	431	533	370	352	33	46	35	30
BIST MALİ	254	302	267	239	37	43	36	34
BIST TEKNOLOJİ	218	324	332	571	17	21	39	55

Kaynak: TÜYİD-MKK Borsa Trendleri Raporu

BIST TUM endeksi incelendiğinde, yabancı yatırımcıların ortalama elde tutma süresinin 2014 yılında 23 günlük bir azalış göstererek 290 güne indiği görülmektedir. Yerli yatırımcılarda ise vade çok daha kısa olmaktadır. Bu süre 2014 yılında bir önceki yıla göre fazla değişmeyerek 41 gün olarak seyretmiştir. Yerli ve yabancı yatırımcıların elde tutma süreleri arasındaki bu fark daha önce incelediğimiz işlem hacimlerine de yansımış, yerlilerin işlem hacmi yabancıların dört katı olmuştur.

Yerli yatırımcılarda en uzun elde tutma süresi önceki yıllarda olduğu gibi 2014'te de BIST Sınai endeksi pay senetlerinde gerçekleşmiş, bu süre 63 günden 71 güne çıkmıştır. Yabancıların BIST Teknoloji

yatırımlarının süresinin yaklaşık 8 aylık artışla 1,5 yılı aşması dikkat çekerken bu grubun en uzun süreli yatırımları bu endekste gerçekleşmiştir. Yerli ve yabancı yatırımcıların en kısa elde tutma süresi ise yine 2013'e benzer şekilde BIST Mali endeksinde gerçekleşmiş, bu süre yabancı yatırımcılarda 28 gün azalarak 239 güne, yerli yatırımcılarda 2 gün azalarak 34 güne inmiştir.

Sonuç

Yabancı yatırımcılar Türkiye'deki pay senetleri piyasasında önemli bir ağırlığa sahiptir. 2014 yılında yabancıların pay senetlerindeki yatırımları 11 milyar \$ artmış ve toplam pay senedi portföy değerinin %64'ünü oluşturmuştur. İşlem hacminde ise yabancıların payı 2013 yılında olduğu gibi %20 seviyesinde seyretmiştir.

2012 ve 2013 yıllarında sermaye girişi yapan yabancı yatırımcılar, 2014'te toplam 2,4 milyar \$'lık yatırım yapmıştır.

BIST-100 endeksinin dolar bazında %16 değer kazandığı 2014 yılında, yerli yatırımcıların ortalama kazancı %16 olurken, önceki yıllarda olduğu gibi yabancıların ortalama kazancı yerlilerden daha düşük ve %14 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2013 yılında yabancı yatırımcıların ortalama elde tutma süresi 23 gün azalarak 290 güne inerken, yerli yatırımcılarınki 41 günde kalmıştır.

Devlet İç Borçlanma Senedi Yatırımcıları

Bu bölümde kullanılan portföy değerleri TCMB'den alınmakta ve yatırımcı sayıları bulunmamaktadır. DİBS'lere ilişkin MKK tarafından açıklanan yatırımcı verileri, bankaların ve aracı kurumların portföylerini içermediğinden, bu bölümde yalnızca TCMB'den alınan veriler kullanılmıştır.

Toplam devlet iç borçlanma senedi (DİBS) portföy değeri 2014 yılında %9 artış göstererek 460 milyar TL'ye ulaşmıştır. En büyük portföye 198 milyar TL ile yerli bankalar sahip olup bu grup toplam portföy değerinin %43'ünü oluşturmaktadır. Yerli bankaları 105 milyar TL'lik portföy değeriyle sigorta şirketleri, portföy yönetim şirketleri, yatırım ortaklıkları ve kurumsal yatırımcıların oluşturduğu diğer yurtiçi finansal kuruluşlar kategorisi takip etmektedir. Yabancı bankalar ise 67 milyar TL'lik portföy ile DİBS'lerin %15'ine sahiptir.

2014 yılında toplam portföy değerindeki artış ağırlıklı olarak hem yurtiçi hem yurtdışında banka dışı kesimden kaynaklanmaktadır. Banka dışı kesim, sigorta şirketleri, portföy yönetim şirketleri, yatırım ortaklıkları ve kurumsal yatırımcıları kapsamaktadır. Yatırım fonlarında yaşanan artış ise, bireysel emeklilik fonlarındaki yükselişi yansıtmaktadır.

2014 yılında yabancı yatırımcıların ortalama elde tutma süresi 290 günken, yerli yatırımcılarınki 41 gündür.

DEVLET İÇ BORÇLANMA SENEDİ PORTFÖY DEĞERLERİ (MİLYON TL)				
Yatırımcı Kategorisi	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yurtiçi Alacaklılar	327,419	311,694	340,205	9.1%
Bankalar	212,265	192,035	198,124	3.2%
TCMB	8,458	8,968	9,192	2.5%
Banka Dışı Kesim	106,696	110,691	132,889	20.1%
Yatırım Fonları	16,984	19,792	23,589	19.2%
Diğer Finansal Kuruluşlar	84,367	85,120	104,683	23.0%
Aracı Kurumlar	540	442	283	-35.9%
Finansal Olmayan Kuruluşlar	1,930	2,411	2,328	-3.5%
Gerçek Kişiler	2,873	2,886	1,963	-32.0%
Diğer	2	40	43	8.7%
Yurtdışı Alacaklılar	110,397	110,421	119,720	8.4%
Bankalar	61,872	66,100	69,616	5.3%
Yabancı Bankalar	58,322	62,587	67,058	7.1%
Yurtiçi Bankaların Yurtdışı Şubeleri	3,549	3,513	2,558	-27.2%
Banka Dışı Kesim	48,525	44,321	50,104	13.0%
Diğer Finansal Kuruluşlar	48,424	44,163	49,752	12.7%
Finansal Olmayan Kuruluşlar	37	70	273	291.6%
Gerçek Kişiler	64	88	79	-9.9%
Toplam	437,816	422,115	459,925	9.0%

Kaynak: TCMB

Özel sektör borçlanma araçlarına yatırım yapanların sayısı azalsa da toplam portföy artmıştır.

Özel Sektör Borçlanma Senedi Yatırımcıları

Önceki yıllarda görece düşük reel faiz oranlarının alternatif ürünlere duyulan ilgiyi arttırmasıyla hızlı bir gelişim sergileyen özel sektör borçlanma araçları piyasası, 2013 ve 2014 yıllarında yatırımcı sayısı açısından gerileme göstermiştir.

ÖZEL SEKTÖR BORÇLANMA SENEDİ YATIRIMCI SAYILARI						
Yatırımcı Kategorisi	2010*	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	4,861	117,514	191,634	164,886	136,441	-17.3%
Fon	-	203	282	329	334	1.5%
Yatırım Ortaklığı	-	18	18	17	14	-17.6%
Tüzel	456	5,664	6,006	4,304	3,601	-16.3%
Bireysel	4,211	111,347	184,570	159,613	132,132	-17.2%
Diğer	194	282	758	623	360	-42.2%
Yabancı	42	1,115	1,984	1,672	1,384	-17.2%
Fon	-	13	20	18	17	-5.6%
Tüzel	10	28	33	38	36	-5.3%
Bireysel	25	1,073	1,928	1,614	1,330	-17.6%
Diğer	7	1	3	2	1	-50.0%
Toplam	4,903	118,629	193,618	166,558	137,825	-17.3%

Kaynak: MKK

*2010 yılında fon ve yatırım ortaklığı toplamı "Diğer" başlığı altında gösterilmiştir.

2014 yılında özel sektör borçlanma senetlerine yatırım yapan yerli yatırımcı sayısı bir önceki yıla göre %17 azalarak 136.441'e gerilemiştir. Bu yatırımcıların %96'sı yerli bireysel yatırımcılardan oluşmaktadır.

Yatırımcı sayısındaki azalışa karşın, özel sektör borçlanma senetleri portföyü %24 artışla 45 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu artış toplam portföy değerinin neredeyse tamamını oluşturan ve %26 oranında artan yerli yatırımcı portföyünden kaynaklanmaktadır. Yerli yatırımcı portföyündeki büyümeye büyük ölçüde, raporun Finansal Piyasalar bölümünde analiz edilen B tipi fonlardaki büyüme neden olmaktadır. Emeklilik yatırım fonlarının özel sektör tahvillerinin artışındaki etkisi ise sınırlı kalmaktadır.

Fonların yanı sıra bireyler de özel sektör borçlanma araçlarına ilgi göstermektedir.

ÖZEL SEKTÖR BORÇLANMA SENEDİ PORTFÖY DEĞERLERİ (MİLYON TL)						
Yatırımcı Kategorisi	2010*	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	2,607	13,230	26,788	34,573	43,642	26.2%
Fon	-	4,033	9,090	12,891	18,725	45.3%
Yatırım Ortaklığı	-	202	393	643	544	-15.5%
Tüzel	720	3,121	5,189	7,439	8,289	11.4%
Bireysel	403	4,922	10,436	11,998	14,128	17.8%
Diğer	1,484	952	1,680	1,603	1,957	22.1%
Yabancı	248	504	1,267	1,515	1,172	-22.6%
Fon	-	57	252	262	138	-47.5%
Tüzel	236	347	792	990	787	-20.5%
Bireysel	2	75	168	153	176	15.2%
Diğer	10	25	55	110	71	-35.4%
Toplam	2,855	13,734	28,056	36,088	44,814	24.2%

Kaynak: MKK
*2010 yılında fon ve yatırım ortaklığı toplamı "Diğer" başlığı altında gösterilmiştir.

En büyük portföye yaklaşık 19 milyar TL ile 334 yerli fon sahip olup, bu tutar toplam portföy değerinin %42'sidir. 132.132 bireysel yatırımcı ise 14 milyar TL'lik bir portföye sahiptir. Yabancı yatırımcıların portföylerinin büyüklüğü 2014'te %23 oranında azalarak 1,2 milyar TL'ye düşmüştür.

VDMK ve VTMK Yatırımcıları

2014 yılı sonunda toplam 616 yatırımcının portföyünde Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK) veya Varlık Teminatlı Menkul Kıymet (VTMK) bulunmaktadır.

VDMK-VTMK YATIRIMCI SAYILARI					
Yatırımcı Kategorisi	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	29	73	2,580	605	-76.6%
Fon	17	54	98	92	-6.1%
Yatırım Ortaklığı	1	0	1	1	0.0%
Tüzel	8	12	280	51	-81.8%
Bireysel	0	3	2,190	453	-79.3%
Diğer	3	4	11	8	-27.3%
Yabancı	5	8	26	11	-57.7%
Fon	1	1	0	0	A.D.
Tüzel	4	6	10	9	-10.0%
Bireysel	0	0	15	1	-93.3%
Diğer	0	1	1	1	0.0%
Toplam	34	81	2,606	616	-76.4%

Kaynak: MKK

Toplam VDMK-
VTMK yatırım
tutarı 3,1 milyar
TL'dir.

VDMK ile VTMK yatırımları, önceki üç yıldaki hızlı yükselişin ardından 2014 yılında %7 artarak 3,1 milyar TL'ye yaklaşmıştır. 11 yabancı yatırımcının toplam VDMK-VTMK portföy büyüklüğü 1,8 milyar TL'dir. 9 adet yabancı tüzel yatırımcı, toplam portföyün %51'ine sahiptir. Yerli yatırımcılarda ise portföy değerinin büyük kısmını fon ve tüzel yatırımcılar oluşturmaktadır.

VDMK-VTMK PORTFÖY DEĞERLERİ (BİN TL)					
Yatırımcı Kategorisi	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	153,875	547,777	1,198,993	1,219,001	1.7%
Fon	66,081	334,711	524,907	462,865	-11.8%
Yatırım Ortaklığı	250	0	3,500	2,003	-42.8%
Tüzel	69,151	188,037	475,692	542,340	14.0%
Bireysel	0	530	168,809	164,619	-2.5%
Diğer	18,393	24,499	26,085	47,173	80.8%
Yabancı	407,500	1,035,080	1,653,305	1,843,225	11.5%
Fon	44,750	4,000	0	0	A.D.
Tüzel	362,750	977,187	1,464,187	1,681,273	14.8%
Bireysel	0	0	1,204	250	-79.2%
Diğer	0	53,893	187,913	161,702	-13.9%
Toplam	561,375	1,582,857	2,852,297	3,062,225	7.4%

Kaynak: MKK

Varant ve Sertifika Yatırımcıları

VARANT VE SERTİFİKA YATIRIMCI SAYILARI						
Yatırımcı Kategorisi	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	1,422	2,451	1,938	3,301	2,988	-9.5%
Fon	0	1	2	2	0	A.D.
Tüzel	6	4	5	9	10	11.1%
Bireysel	1416	2,446	1,931	3,290	2,978	-9.5%
Yabancı	7	6	7	5	9	80.0%
Fon	0	1	0	0	0	A.D.
Tüzel	1	0	0	0	0	A.D.
Bireysel	6	5	7	5	9	80.0%
Toplam	1,432	2,457	1,945	3,306	2,997	-9.3%

Kaynak: MKK

2014 yılında Türkiye'de sertifika işlemi yapılmazken tamamına yakını yerli bireysel yatırımcılardan oluşan varant yatırımcılarının sayısı önceki yıla oranla %9 oranında azalma kaydetmiştir. Bu yatırımcıların toplam portföy değeri ise fazla değişmeyerek 12 milyon TL'de kalmıştır.

VARANT VE SERTİFİKA PORTFÖY DEĞERLERİ (BİN TL)						
Yatırımcı Kategorisi	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	7,092	9,801	9,484	12,126	12,016	-0.9%
Fon	0	32	1	112	0	A.D.
Tüzel	134	10	7	206	53	-74.5%
Bireysel	6,958	9,759	9,477	11,809	11,963	1.3%
Yabancı	40	97	19	29	14	-53.6%
Fon	0	77	0	0	0	A.D.
Tüzel	0	0	0	0	0	A.D.
Bireysel	40	20	19	29	14	-53.6%
Toplam	7,133	9,898	9,504	12,156	12,029	-1.0%

Kaynak: MKK

Yatırım Fonu Yatırımcıları

Bu bölümde yatırım fonu katılma belgesine sahip yatırımcılarla ilgili veriler incelenmektedir. Borsa yatırım fonu verileri de yatırım fonu verilerine dahil edilmiştir. 2010 yılına ait verilerde fon ve yatırım ortaklığı detayı "Diğer" başlığı altında gösterilmiştir. Bu bölümdeki portföy değerleri MKK'dan alınmış olup, "Finansal Piyasalar" bölümünde yer alan Takasbank kaynaklı verilere göre ufak farklılıklar göstermektedir.

Yatırım fonu yatırımcılarının sayısı, bankaların çıkardığı fon benzeri mevduat ürünlerine yönelişin de etkisiyle önceki yıllarda olduğu gibi 2014 yılında da hafif azalarak 2,75 milyon kişiye gerilemiştir. Gerilemeye karşın, yatırım fonu yatırımcılarının sayısı, halen pay senedi yatırımcılarının 2,5 katıdır. 2014 yılı sonunda yatırımcıların 36 milyar TL'lik yatırım fonu bulunmaktadır.

2014 sonunda yatırımcıların 36 milyar TL'lik yatırım fonu vardır.

YATIRIM FONU KATILMA BELGESİ YATIRIMCI SAYILARI						
Yatırımcı Kategorisi	2010*	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	2,955,280	2,935,245	2,786,747	2,745,407	2,731,674	-0.5%
Fon	-	29	54	44	64	45.5%
Yatırım Ortaklığı	-	10	9	11	13	18.2%
Tüzel	67,602	82,247	74,773	74,505	80,440	8.0%
Bireysel	2,873,196	2,839,767	2,701,762	2,661,242	2,641,600	-0.7%
Diğer	14,482	13,192	10,149	9,605	9,557	-0.5%
Yabancı	24,932	26,342	23,268	22,712	21,413	-5.7%
Fon	-	22	21	24	20	-16.7%
Tüzel	103	89	79	92	107	16.3%
Bireysel	24,800	26,224	23,160	22,588	21,271	-5.8%
Diğer	29	7	8	8	15	87.5%
Toplam	2,980,212	2,961,587	2,810,015	2,768,119	2,753,087	-0.5%

Kaynak: MKK
*2010 yılında fon ve yatırım ortaklığı toplamı "Diğer" başlığı altında gösterilmiştir.

Yatırım fonlarına temelde yerli bireysel yatırımcılar ilgi göstermektedir. Toplam yatırımcı sayısının %96'sı ve portföy büyüklüğünün %84'ü yerli bireysel yatırımcılara aittir. 31 milyar TL büyüklüğe sahip olan bireysel yatırımcıların portföyü, özel sektör tahvil yatırımları yapan fonlardaki büyümenin etkisiyle 2013 yılına kıyasla %17 artmıştır. 80.440 yerli tüzel yatırımcının portföyü ise %15 artışla 4,2 milyar TL olmuştur.

YATIRIM FONU KATILMA BELGESİ PORTFÖY DEĞERLERİ (MİLYON TL)						
Yatırımcı Kategorisi	2010*	2011	2012	2013	2014	2014/2013 Değişim
Yerli	32,725	29,703	30,175	30,647	35,826	16.9%
Fon	-	16	38	47	283	501.8%
Yatırım Ortaklığı	-	54	53	75	90	19.6%
Tüzel	3,444	3,216	3,229	3,638	4,196	15.3%
Bireysel	28,488	25,793	26,112	26,098	30,516	16.9%
Diğer	794	624	742	790	741	-6.2%
Yabancı	411	362	372	334	397	18.8%
Fon	-	8	8	8	12	46.7%
Tüzel	103	16	18	42	57	35.6%
Bireysel	296	334	346	283	328	16.0%
Diğer	12	4	0	0	0	0.0%
Toplam	33,136	30,065	30,548	30,981	36,223	16.9%

Kaynak: MKK
*2010 yılında fon ve yatırım ortaklığı toplamı "Diğer" başlığı altında gösterilmiştir.

Emeklilik Yatırım Fonu Yatırımcıları

2014 yılında emeklilik fonlarının portföy büyüklüğü 38 milyar TL olmuştur.

Bireysel emeklilik sistemi ile ilgili verilere Emeklilik Gözetim Merkezi'nden (EGM) ulaşmak mümkündür. Yatırım fonlarında olduğu gibi portföy değerleri, "Finansal Piyasalar" bölümünde yer alan ve Takasbank tarafından açıklanan verilere göre ufak farklılıklar göstermektedir.

Emeklilik yatırım fonlarındaki (EYF) toplam yatırımcı sayısı, 2013 yılında devreye giren %25 oranındaki devlet katkısının etkisiyle 2013 yılında %32, 2014 yılında ise %23 oranında olmak üzere büyük bir artış kaydetmiştir.

EMEKLİLİK YATIRIM FONLARI						2014/2013
	2010	2011	2012	2013	2014	Değişim
Yatırımcı Sayısı (Bin)	2,281	2,642	3,128	4,127	5,063	22.7%
Portföy Değeri (Mn. TL)	12,012	14,330	20,346	24,845	34,577	39.2%
Toplam Portföy Değeri (Mn. TL)*	12,012	14,330	20,346	25,997	37,600	44.6%

Kaynak: EGM
*Devlet katkısı ile birlikte toplam portföy değeridir.

2014 yılında bireysel emeklilik fonlarının devlet katkısı hariç portföy değeri %39 artarak 35 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Devlet katkısı ile birlikte bu tutar 38 milyar TL'yi bulmaktadır. Kişi başı ortalama portföy büyüklüğü ise 2013 yılı sonuna göre %13 artarak 6.830 TL'ye ulaşmıştır.

EGM, bireysel emeklilik fonlarındaki yatırımcıların sayısını 10 yıllık yaş gruplarına göre sınıflandırarak yayınlamaktadır.

YAŞ GRUPLARINA GÖRE EYF YATIRIMCI SAYILARI (2014)		
Yaş Aralığı	Yatırımcı Sayısı	Dağılım
0-24	318,912	6.3%
25-34	1,678,583	33.2%
35-44	1,718,002	33.9%
45-55	1,048,712	20.7%
56+	298,450	5.9%
Toplam	5,062,659	100.0%

Kaynak: EGM

Bu dağılıma göre, yatırımcıların %33'ü 25-34, %34'ü 35-44 yaş aralığındadır. Çalışma hayatına yeni başlayan, dolayısıyla nispeten düşük gelir seviyesinde ve düşük tasarruf eğiliminde olduğu tahmin edilen 25 yaş altındaki yatırımcıların toplamdaki payı %6 civarındadır. Emeklilik yaşına yaklaşan veya emeklilik hakkı kazandığı halde sistemde kalmaya devam eden kişileri ifade eden 56 yaş üzeri grubun payı da yaklaşık %6'dır.

BES SÖZLEŞME SAYISI			
Yıl	Toplam	Dağılım Bireysel	Grup
2010	2,525,600	76.7%	23.3%
2011	2,939,878	76.4%	23.6%
2012	3,496,377	74.5%	25.5%
2013	4,654,513	73.5%	26.5%
2014	5,767,312	73.2%	26.8%

Kaynak: EGM

Bireysel emeklilik sisteminde 2014 yıl sonu itibarıyla sözleşme sayısı 1 milyon adet artarak 5,8 milyona yaklaşmıştır. Sözleşme sayısı ile kişi sayısı arasındaki fark, özellikle grup planlarına bağlı yatırımcıların bir kurumda birden fazla sözleşmesi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sözleşmelerin %73'ü bireysel sözleşmelerden oluşmaktadır. İşveren katkılı grup emeklilik veya gruba bağlı sözleşmelerin payı ise 2009 yılından itibaren artış göstermektedir.

BES'te işveren katkılı grup emeklilik veya gruba bağlı sözleşmelerin payı %27'dir.

Sonuç

Ekonomik büyüme için önemli anlam ifade eden yurtiçi tasarruflar 2014'te %15 artış göstererek 1,6 trilyon TL olmuştur. Bu tutarın üçte ikisinden fazlasını mevduatlar oluştururken, pay senedi portföyü 2014 yılında %28 yükselmiştir. Yurtiçi tasarrufların %22'si yurtdışı yerleşiklere aittir. Hanehalkı tasarrufları ise önceki yıla göre %20 artış göstererek 700 milyar TL'yi geçmiştir. Hanehalkı tasarruflarının %80'inden fazlasını yine mevduat oluştururken, hanehalkının döviz mevduatı üçte bir oranında artmıştır.

Pay senedi yatırımcılarının sayısı 2014'te 35.000 kişi azalarak 1,1 milyon kişi olmuştur. Yatırımcıların portföy değeri ise endekste ki yükselişle birlikte 250 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

On yabancı şirket ve on yabancı fon Borsa İstanbul'daki halka açık pay senetlerinin yaklaşık %17'sini elinde tutmaktadır. Diğer yandan yerli bireysel yatırımcılar toplam pay senedi portföyünün %17'sine sahiptir. Yerli bireysel yatırımcılardan en büyük portföy değerine sahip ilk 1.000 yatırımcının portföy büyüklüğü, kalan 1.058.633 bireysel yerli yatırımcının portföy büyüklüğüne neredeyse eşittir.

2014 yılında yerli yatırımcıların pay senedi portföyleri endekse paralel olarak dolar cinsinden %16, yabancı yatırımcıların pay senedi portföyleri ise %14 değer kazanmıştır. Ortalama elde tutma süresi yabancı yatırımcılarda 23 günlük bir azalış gösterip 290 gün olarak gerçekleşirken, yerli yatırımcılarda 41 günde seyretmiştir.

Devlet iç borçlanma senedi (DİBS) portföyü 2014 yılında %9 artış göstererek 460 milyar TL olmuştur. Özel sektör borçlanma araçlarında ise yatırımcı sayısı önceki yıla göre %17 azalarak 138.000'e gerilerken bu araçların değeri büyük ölçüde yatırım fonlarından kaynaklanmak üzere %24 artarak 45 milyar TL'ye ulaşmıştır. Diğer yandan Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK) ve Varlık Teminatlı Menkul Kıymet (VTMK) yatırımcı sayısı 616'ya düşmüş, bu yatırımcıların portföyü 3 milyar TL olmuştur. Varant portföy değerlerinde önemli bir değişim yaşanmamıştır.

2014 yılında yatırım fonlarındaki yatırımcı sayısı gerilerken, portföy büyüklüğü %17 artarak 36 milyar TL'ye yükselmiştir. Devlet katkısının etkisiyle bireysel emeklilik fonu yatırımcıları 2014 yılında 1 milyon kişi artarak 5 milyonu aşmıştır. Bu yatırımcıların portföy büyüklüğü %39 artarak devlet katkısı hariç 35 milyar TL, toplamda ise 38 milyar TL'ye ulaşmıştır.